

Damjan Slabe

Visoke Tatze z
markantnim
Lomnickým štítom
(2634 metrov)
Foto: Damjan Slabe

Turnosmučarska svoboda v Tatrah

Od Štrbskega plesa do Tatranske Javorine

Naslov članka sem priredil po naslovu dokumentarnega filma režiserja Pavola Barabaša. Film se me je dotaknil zaradi dela nosačev, ki oskrbujejo kočice v Visokih Tatrah na Slovaškem. Ob težko predstavljeni teži tovorov, ki jih nosijo ti možje, stari tudi 70 let, mi je postalo nerodno, da sem se včasih možato postavil pred kolegi, češ, kakšen tovor da sem pred kratkim nesel na planino. Hkrati so oživel spomini na turnosmučarsko prečenje Visokih Tater od Štrbskega plesa¹ na jugozahodu do Tatranske Javorine na severovzhodu, ki smo ga konec februarja 2012 naredili v družbi šestih francoskih turnih smučarjev ter Majde² in Lidije.³

Prvo srečanje s Tatrami

V soboto zjutraj sem, nebodigatreba, moral še nujno v službo, nato pa smo vso pot proti Tatrah za rep lovili fronto, ki je v Ljubljani natresla četrta metra snega. To je bil spodbuden obet za naš smučarski načrt. Ceste so bile splužene in vožnja udobna, vendar dolga. Že v trdi temi sem povozil robnik otoka na cesti. Robnik jo je dobro odnesel, na srečo je ostala cela tudi sprednja leva pnevmatika, pripetljaj pa me je zbistril, da sem zdržal še tisto zadnjo uro vožnje do Poprada. Precej pozno je že bilo, ko smo se srečali s francoskimi kolegi kluba AS CEA/ST⁴ iz Grenobla. Leto poprej smo z Bernadette,⁵ Thierryjem⁶ in Brunom⁷ že skupaj smučali na Durmitorju, ponovno srečanje je bilo zato radostno.

Simpatična Dominique,⁸ energični Michel⁹ in zagoreli Herve¹⁰ pa so bili zame v družbi novi.

Zjutraj smo se polni pričakovanja in razposajeni kot kakšni šolarji na končnem izletu zapeljali z vlakom pod južne obronke Visokih Tater proti zahodu do priljubljene turističnega kraja Štrbskega Plesa. Že takoj na postaji smo stopili na smučič, saj je bilo snega tudi v dolini precej. V zložnem vzponu smo se skozi gozd napotili do s snegom pokritega Popradskega jezera. Ozračje je bilo vlažno, okoliški vrhovi pa skrivnostno oviti z meglo. Popoldne smo se vzpeli po dolini severovzhodno nad kočico, a nismo prišli prav visoko. Med vetrom in sneženjem smo opazovali vse večje plaziče svežega snega, ki so se usipali čez stene, in gamse, ki so kljubovali tem

¹ pleso – ledeniško jezero.

² Majda Šmit.

³ Lidija Honzak.

⁴ L'Association Sportive du Commissariat à l'Energie Atomique et STMicroelectronics Grenoble, <http://www.asceast38.fr/comeol/page.php?id=-1>.

⁵ Bernadette Jalifier.

⁶ Thierry Duffar.

⁷ Bruno Derudet.

⁸ Dominique Berger.

⁹ Michel Vivaudou.

¹⁰ Hervé Sassoulas.

neugodnim okoliščinam. V hotelu Horskym smo našli udobno namestitev, za Slovaško značilne, nad soparo kuhane knedličke in poceni pivo. Pravo razkošje!

Naslednje jutro je Thierry prekinil dopustniško vzdušje in oznanil, da gremo na Rysy. Vrh leži povsem na meji s Poljsko in velja z 2503 metri za njeno najvišjo točko. Panoramska fotografija gore na eni od sten v koči in sveže zasneženi ostro zašiljeni vršaci so dali vedeti, da z njimi ne bo šale. Kočo smo zapustili skupaj z družinico, ki je dojenčka, zavitega v odejo, pripela na sani kar s pajki – elastiko za pritrnitev tovora, za vleko pa je uporabila pramen alpinistične vrvi, medtem ko so preostali deli vrvi služili kot blazina otroku. Mladi starši so se na turnih smučeh odpravili proti dolini, izpod rumene kapuce pa so gledali radovedni očki; prizor je še posebej raznežil ženski del našega moštva. Vzpeli smo se mimo Malega Žabiega jezera, ko pa nam je strmina proti Zbojnicke chate¹¹ skočila v zobe, smo se obrnili, saj so bile razmere za vzpon zaradi obilice novega snega preveč tvegane. Raje, kot da bi se morali soočiti s plazom, smo se napotili po varnejših terenih do Velikega Hinckovega jezera. Med vzponom sem občudoval igro vetra, megle in svetlobe po grebenih nad nami, ki so iz trenutka v trenutek kot kalejdoskop spreminjali podobo vršacev okoli nas. Kljub nič kaj ugodnim razmeram je po enem od reber sestopala skupina alpinistov. S cepini so udarjali po derezah in si tako otresali snežne cokle. Odsmučali smo v smeri vzpona in kar prehitro smo bili nazaj pri koči. Prvo srečanje z Visokimi Tatrami je bilo zame predvsem spoznanje, da to ne bo smučanje po pohorskim gričem podobnih hribih, kot sem imel o Tatrah povsem napačno predstavo, od kdo ve kdaj. Pohorje? Nizke že, Visoke pa nikakor!

Mimo jezer do Velike studene doline

Zjutraj smo se izognili napetemu vzponu na Sedlo pod Ostrvo, ker bi bil teren zaradi na debelo napihanega snega lahko precej nevaren za plaz. Ubrali smo varnejšo, a daljšo varianto; sprva skozi gozd, više pa po odprtih južnih pobočjih Ostrve ter nekje pri Batizovskem jezeru smo ujeli običajno markirano pot za Sliezky dom. Vmes smo se čudili v snegu precej svežim sledovom medvedje družine, ki so kazali, da se je mladiček drčal po zadnji plati. Čeprav nam je prizor, ki smo si ga vrteli v mislih, vzbujal simpatije do malega kosmatinca, smo čuječe nadaljevali prečenje. Sneg je na soncu popustil, v strmini se je smučina občasno sesula, prečili smo tudi svež plazič. Bolj zagnani del ekipe je naredil obvoz v Batizovsko dolino, z Lidijo pa sva sedla na nahrbtnika, nekaj pojedla in uživala v prostranem razgledu, v katerem so se na drugi strani z meglenim morjem zalite doline reke Váh razkazovale Nizke Tatre, in razpravljala o *ferajnovskih* epskih zgodbah. Sonce je bilo že nizko na desni, ko smo se spustili na vzhodno, senčno stran Gerlahovskega štita. Sneg je postal trd, v senci je hladilo, moral sem se topleje obleči. Vendar nam je Sliezky dom, v katerem nam je postregel večerjo

natakar z belimi rokavicami, kmalu ponudil nadstandardno udobje. S sušenjem mokrih smučarskih kož in preznojenih majic smo si ga prikrojili po svoje in naredili bolj domačega. Razmišljal sem o smiselnosti takega gorskega udobja, nato pa sem skočil pod tuš s toplo vodo, ki se je presneto prilegel. Res se nisem imel nad čemer pritoževati.

Naslednje jutro je bilo velikopotezno v vseh pogledih. Premagali smo strmo stopnjo mimo slapu Velický tik nad Velickem jezerom, nato je sledil zložen vzpon po dolini proti severu. Radovedno sem opazoval zaledeneli slap s konkretno svečo v steni na levi in tehtal, kje bi se ga dalo splezati. S snegom ometane stene so dajale turi resnoben pridih. S pogledom sem raziskoval, kje je izhod iz zatrep doline, a ga nisem našel. Da se nam je uspelo pretolči na Polski hreben, so morale smučiči na ramena, v roke pa smo namesto palic vzeli cepin; pomagali smo si tudi z verigo, ki jo je Bruno izbrskal izpod snega. Kot prekaljeni tekač je imel kondicije na pretek in je bil praviloma vedno na čelu skupine. S sedla smo odsmučali na severno stran v varnih razmakih, *one by one*¹². Spuščal sem se previdno, v nenehni pripravljenosti, če bi se sneg splazil. Spust proti Bielevodski dolini je bil vabljiv, a smo se pri Zamrznutem jezeru usmerili desno, nekaj časa še s smučmi na nogah, ko se je teren postavil pokonci, pa smo na derezah odpikali do sedla Prielom. Jezil sem se nad nahrbtnikom in samim seboj, saj sem na turo vzel čisto preveč krame. Šola za drugič.

¹² Eden po eden.

Spust s Priečnega sedla se zdi hudičovo strm.
 Foto: Damjan Slabe

¹¹ chata – kočica.

Toda takih lekcij sem si pridelal že precej! Kot na primer tisto, ko sva z Miretom¹³ še v času internetne kamene dobe brez pravih informacij in ob vsej plezalni rototiji tovorila proti Stüdlhütte v plastenkah galone vode, pod potjo pa je žuborel bister gorski potok. S sedla smo se spustili do odcepa za Svištovy štít, 2382 m. Z njegovega hrbta do Zbojnícké chate v Veliki studeni

Z ledenimi svečami ovešena Chata pri Zelenom plesu
Foto: Damjan Slabe

dolini pa smo odsmučali že pozno popoldne. Med spustom smo se čudili, kako visoko na nasprotni breg so pljusknili plazovi, ki so se dan ali dva prej utrgali s strmih pobočij izpod sten na desni. Takrat ne bi bilo dobro biti v bližini. Čeprav smo bili tako rekoč še sredi zimske sezone, so bile kočice vseeno odprte in dobro oskrbovane. Za trenutek so se mi utrnile pregrešne misli – predstavljaj sem si nekaj podobnega v naših gorah; na primer Planino pri jezeru ali Kočo na Prehodavcih. Njihove kočice zagajajo nosači, nekateri si optajajo tudi stokilogramski tovor. Lahko se jim le globoko priklonim.

Napeto do Zelenega jezera

Prečenje smo nadaljevali z vzponom na Priečne sedlo, od koder smo odsmučali do Teryho chate v Mali studeni dolini. Spust povsem s sedla se je zdel hudičevo strm. Na srečo je bil žleb poln snega in brez ledu. Kljub temu sem si pripel smučiči šele, ko je strmina nekoliko popustila. Nisem bil edini. Občudoval sem Majdo, ki je odsmučala prav z vrha. Ob vsakem zavoju so se ji pod smučmi razlomili kosi klože in odrfčali po strmini. Ko sva pred četrto stoletja prvič smučala z njene domače Begunjšice, je kazalo, da bova ubrala običajno, lažjo varianto po Šentancu. Že skoraj pri izstopu iz grape Y v severni steni te gore pa se je obrnila in zapeljala v strmo Centralno grapo. Ni mi kazalo drugega, kot da sem ji sledil. *Korajžna ženska!*

Popoldne smo naredili v dveh skupinah krajši smučarski turi severno od kočice. Z Lidijo sva se vzpela kar se da visoko nad Baranie plesko. Spust je bil uživaški. Tudi v zdušje v najvišje ležeči koči v Tatrah, ki je odprta

vse leto in je dobila ime po zdravniku revnih Edmundu Teryju, je bilo prijetno. Trio na godalih mu daje svečan pridih. V trdi temi pred kočico sem občudoval zvezdnato nebo nad sabo in mežikajoče luči v dolini. Trenutek je bil primeren za Kantovo misel: "Vredno čudenja je le dvoje: zvezdno nebo nad nami in moralni zakon v nas." Mraz je rezal do kosti in mi ni dovolil dolgo ostati na planem. Hervé je pokazal veliko zanimanje za slovenski jezik in imena slovaških vrhov. Kako tudi ne, saj ima po starih starših ruske korenine.

Kočico smo zapustili v vetrovnem jutru, okrog vrhov so se zatikale megle, iz katerih so poplesavale snežinke. Čakal nas je strm vzpon na Baranie sedlo, nato pa, se zdi, še strmejši spust proti desno usmerjenem žlebu, ki se je odprl v Veliko zmrzlo dolino pod Čiernym štítom. Vse je bilo v megli, vidljivost je bila slaba, svetloba difuzna. Snežilo je. Nekje na polovici spusta se je pod Lidijo utrgala kloža. Na srečo se je tudi kmalu ustavila. Razen tega, da smo imeli v trenutku vsi zvrhano mero adrenalina v krvi, se je vse dobro izšlo. Še z večjo previdnostjo smo nadaljevali spuščanje, živci pa so bili napeti. Nižje je široko pobočje prešlo v strmo grapo, ki je z vrha nismo mogli videti v celoti. Skrbelo me je, ali jo prekinjajo skoki. Čar – ali pa tudi past – turnosmučarskih prečenj je, da nikoli zagotovo ne veš, kakšne razmere te čakajo. Globoko pod nami se je pokazala kočica, toda do nje se je zdelo še nedosegljivo daleč.

Prvi je v grapo zapeljal Thierry in preizkusil teren. Sneg je držal. Počakal je, da smo jo v varni razdalji presmučali drug za drugim. Mestoma je hudo strma, vendar brez skokov. Šele ko se je grapa odprla, je napetost popustila in bolj sproščeno sem odsmučal po blažji strmini. Ko sem drsel čez zasneženo jezero, sem se s kančkom ponosa oziral nazaj po presmučani liniji. Zares pa sem si oddahnil šele v z ledenimi svečami ovešeni Chati pri Zelenom plesu (jezeru). Hm, toliko plesov, a tudi tu nihče ne pleše! Mimogrede sem pomislil, da je menda tudi Dvoržak moral obhoditi vsa ta jezera, da je dobil navdih za naslov in glasbo Slovaških plesov! Koča je bila nabito polna poljskih, slovaških in čeških alpinistov. Te gore so njihov poligon. Nekdo mi je na telefonu pokazal nekaj dni star posnetek ogromnega plazua, ki se je utrgal prav s pobočij, ki smo jih še malo prej presmučali. Snežni oblak je prineslo vse do kočice. Vsi so se čudili, iz katere smeri smo prišli v teh razmerah, še posebej Francozom, češ, kaj delajo v Tatrah, ko pa imajo doma toliko visokih gora. Skupaj še z nekaj domačimi alpinisti so nas namestili v mrzli zimski sobi, v kateri smo se do jutra stiskali pod odejami.

Češnja na smetani

Počasi sem imel zahtevnega prečenja dovolj, tudi vreme je postalo bolj klavrno. Z Lidijo sva lobirala, da bi v najkrajši smeri odsmučali proti jugu v dolino. Toda Thierry je za posledek izbral vzpon na Kopske sedlo in spust proti severu proti Medodolskyga potoka. Dolg spust s sedla je bil res za prste obližnit! Vsak svojo smučino smo rezali po s pršičem lepo obdarjeni dolini, dokler nismo naleteli na zasneženo cesto, po kateri smo

¹³ Mire Steinbuch.

prismučali do Tatranske Javorine, že povsem ob poljski meji. Tako rekoč smo šele na avtobusni postaji sneli *dilce*, posneli spominško fotografijo in se kmalu vozili nazaj proti Popradu.

Naslednji dan sem naredil med vožnjo proti avtocesti kratek postanek, le toliko, da sem v objektiv ujel s

soncem obsijane vršace vzhodnega dela Visokih Tater z markantnim *Lomnickym* štitom, 2634 m, na sredi. Južni del našega smučarskega prečenja sem z lahkoto razločil. Proti domu sem se vozil hvaležen za turno-smučarsko doživetje zasneženih slovaških gora in občutek svobode ob tem. ●

Predstavitve stalnih sodelavcev revije

Vera Šeško, varuhinja slovenskega jezika

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem profesorica slovenskega jezika. Prihajam iz Laškega, kjer sem preživela osnovnošolska in srednješolska leta, študij slovenščine pa me je zvabil v Ljubljano, kjer sem se po zaključenem študiju zaposlila v srednji šoli. Prepričana sem, da mi je ljubezen do jezika privzgojila/dala mama. Ko sem šla v šolo, si je mimogrede zapomnila pesmice iz berila in mi jih je recitirala, naučila se jih je pred mano, ker jo je to zabavalo, veliko se je doma tudi pelo – ljudske pesmi, popevke, ki so bile takrat popularne. Mama je tudi strastna bralka. Svoje je dodala še šola. Imela sem odlične učitelje in profesorje, tako v osnovni kot v srednji šoli in naprej. Spodbud je bilo veliko doma in v šoli. Že v osnovni šoli sem vedela, da bom učiteljica. Zdi se mi, kot da sem se s to odločitvijo rodila. Na fakulteti sem se temu poslanstvu malo upirala in sem začela lektorirati na televiziji v uredništvu teleteksta, potem pa sem se nekega dne odločila, da grem v šolo, med počitnicami napisala nekaj prošenj in na prvem razgovoru bila sprejeta v srednjo šolo, kjer delam še danes.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Športno plezanje je moj najljubši šport, čeprav sem se z njim začela ukvarjati pozno. Zavzema precejšen del mojega prostega časa. Ljubo mi je tudi kolesarjenje, potepanje po hribih, rada skočim v kino in redno obiskujem gledališče, berem in se družim s prijatelji. Druženje s prijatelji in družino me še posebej osrečuje. Zabava me, ko opazujem odrasčanje mojih nečakov in nečakinje.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Odraščala sem v družini, ki ni imela navade hoditi v hribe. Oče je bil doma z manjše kmetije blizu Laškega, iz mesta je hodil domov pomagat in mi z njim. Gozd za hišo in še malo dlje je bilo moje igrišče. Nekega zgleда, da se gre za konec tedna v hribe, nisem imela. Niti ne vem, kdaj se je porodila ta želja, je pa v meni tlela kar nekaj let. Prvič sem šla na Triglav, ne da bi pred tem stopila na kakšen drug vrh. Potem je minilo nekaj let. Drugič sem bila v Triglavu, ko me je po Slovenski smeri peljal Matko¹. Matko je bil moj sodelavec v šoli, alpinist. Nekoč je v zbornici omenil, da naju lahko s sodelavko pelje po Slovenski na Triglav in jaz sem povabila zagrabila z obema rokama. Niti približno se mi ni sanjalo, v kaj se spuščam, me je pa odločilno

zaznamovalo. Pred Triglavom me je nekajkrat peljal v hribe, me preizkusil, če mi bo plezanje šlo, potem pa sva šla. Sodelavka je odpovedala, jaz pa ne. Izkušnja pa ... nepozabna. Na trenutke je bilo naporno, na koncu pa sem bila vzhicena. Vedela se, da to hočem še početi. Nazaj grede v dolino sem ga vprašala, kje se lahko naučiš vsega tega, kar zna on, in me je povabil v alpinistično šolo. Tako se je začelo.

Vaš najljubši kotic/ek/najljubša aktivnost v gorah?

Teško bi se odločila za najljubši kotic/ek. Verjetno še vedno gozdovi in poti za domačo hišo. Najljubša aktivnost v gorah pa trenutno turno kolesarjenje.

Vaš moto v življenju je ...?

Pomembno se mi zdi, da smo ljudje čim bolj iskreni do sebe, da znamo pogledati v svojo notranjo resnico, ki je drugačna od naših zunanjih mask. Da smo resnični v svojih čutenjih.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Tina Leskovšek je bila poleg Jake Rovana vodja moje alpinistične šole in me je povabila k sodelovanju. Na turah je čas za klepet, pogovarjanje o doživetjih in nekoč mi je rekla: "Vera, napiši!" Obljubila sem, da bom, ampak še nisem, sem pa sprejela njeno vabilo, da lektoriram revijo.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Zaradi izjemnih ljudi, ki ga ustvarjajo. Všeč mi je povezanost, sodelovanje, pestra in kakovostna vsebina. ●

¹ Matevž Kramer.